

PAU DE TARS: TESTIMONI DE LA SAVIESA DE DÉU

“Crist és força de Déu
i Saviesa de Déu”
(1Cor 1, 24)

per Francesc Ramis Darder

L'Antic Testament revela com la Saviesa orienta la vida envers el si de Déu. Tanmateix, la Saviesa de l'Antic Testament desemboca en la figura de Jesús de Natzaret revelat en la Nova Aliança: “Moltes vegades i de moltes maneres parlà Déu antigament als nostres pares [...], ara en aquest moment final ens ha parlat pel seu Fill, a qui ha constituït hereu de totes les coses i pel qual ha fet també l'univers” (Hb 1,1-2).

El Senyor es manifestà a Pau en el camí de Damasc seduïnt-lo per sempre (Fets 9,1-9). Pau visqué de llavors ençà la saviesa de Jesús, i sembrà el cristianisme en el món pagà. Ens acostarem a la vivència evangèlica de Pau per adonar-nos que la saviesa cristiana és el ferment transformador de les nostres comunitats i de la societat sencera.

Començarem presentant la figura de Pau de Tars. Després esbossarem la noció de Saviesa traçada en la Carta als Romans. Seguidament en comentarem el capítol dotze. A continuació contemplarem la nostra vida a la llum de la saviesa evangèlica. Finalment proposarem un model de *lectio divina* per aprofundir en la saviesa cristiana que impregna la vida i el ministeri de l'apòstol.

1. Introducció: reflexió sobre la saviesa de Pau

“Per a mi és bo d'estar prop de Déu i fer del Senyor el meu refugi i poder contar les seves meravelles” (Sal 73,28). Aquest verset del Saltiri és un bon exemple del testimoni cristià. Durant la vida sol preocupar-nos allò que puguem fer per Déu i el proïsme, però per molt que fem sempre ens pareix

poc. I no obstant això, el més important no és allò que podem fer per Déu, el més important és conèixer el que Déu fa per nosaltres.

El cristià comprèn la seva vida com el teixit brodat pels dits de Déu (cf. Sal 139,13), o com la ceràmica modelada en el torn del Senyor (cf. Jr 18). El cristià forjat per Déu esdevé llavor del Regne enmig del món. En contemplar la vida com a resultat de la tasca de Déu en nosaltres, ens convertim en la bona terra (cf. Mt 13,8) on creix la Paraula, o en el llevat que transforma la societat a imatge de les Benaventurances (cf. Mt, 5,1-11; 13,33).

La vida de Pau relata l'experiència d'una història entreteixida en el teler de Déu. Nasqué a Tars de Cilícia (Fets 22,6) i, com a jueu de la diàspora, pertanyia a la tribu de Benjamí (Rom 11,1). Posseïa la ciutadania romana, indicatiu de pertinença a la classe distingida. En néixer, rebé vora el nom jueu de "Saule" el nom romà de "Pau" (Fets 13,9). La vida en la ciutat de Tars el familiaritzà amb la llengua, la cultura i la religió gregues i romanes. Aprengué l'ofici de fabricant de tendes (Fets 18,3). Durant tota la vida patí el dolor provocat per una malaltia crònica (Ga 4,13; 2Col 12,7). Educat en la més estricta religiositat jueva (Fl 3,5) fou enviat a l'escola de Gamaliel. Assimilà la mentalitat rabínica, i es convertí en defensor fervent del judaisme i en fariseu exemplar (Fets 22,3; Ga 1,14).

La vida de Pau està marcada per dos moments en què Déu transformà de rel el seu cor: l'encontre personal amb el Senyor en el camí de Damasc i la predicació a l'Arèopag d'Atenes.

1r. El camí de Damasc (Fets 9,1-19)

Pau com a fariseu exemplar perseguia els cristians: "Saule, que perseguia amenaçant de mort els deixebles del Senyor, es presentà al summe sacerdot i li demanà cartes per a les sinagogues de Damasc, amb el fi de dur encadenats a Jerusalem els seguidors d'aquest camí que trobàs" (Fets 9,1-2). Camí de Damasc, "una resplendor del cel" l'envoltà; Pau caigué a terra i sentí una veu que deia: "Saule, Saule, per què em persegueixes?" (Fets 9,3).

Qui és la llum i d'on procedeix la veu?

En el Nou Testament, sovint, la paraula "llum" revela la presència de Déu: el sacerdot Zacaries, en el Temple, diu referint-se al Senyor "per la misericòrdia entranyable del nostre Déu ens visitarà un sol que ve del cel per il·luminar els qui viuen a les fosques" (Lc 1,78); i Joan en el Pròleg de l'Evangelí afirma de la Paraula: "Però la Paraula era la llum vertadera, que en venir al món il·lumina tot home" (Jo 1,9). Jesús, el Senyor, és la llum que il·lumina tot home, i el sol que ve del cel i dóna aixopluc a l'existència humana.

L'experiència de Pau prova la certesa que Déu ens ha estimat primer (1Jo 4,10). El Senyor, sense que Pau ho hagués demanat, envolta el futur apòstol amb la seva llum i li adreça la paraula. Pau, atònit, demana: "Qui ets, Se-

nyor? (Fets 9,5). La utilització del terme “Senyor” per a dirigir-se a la veu que li parla conté un significat profund.

L’Antic Testament mostra com l’expressió “Senyor”, quan es dirigeix a Déu, constitueix sempre l’expressió de la fe que denota la presència divina vora l’èsser humà (Gn 15, 2; Is 40, 10; Ez 4, 14). Darrere el so de la veu, Pau entreveu la presència de Déu i per això demana: “Qui ets, Senyor?”

La veu respon a Pau dient-li: “Jo som Jesús, a qui tu persegueixes” (Fets 9,5). De la mateixa manera que l’Antic Testament es dirigeix a Déu amb el terme “Senyor”, el Nou Testament reconeix Jesús com “el Senyor” (Fets 11,20; 15,26). Percebre en la persona de Jesús la presència del Senyor suposa penetrar en la intimitat de Crist (cf. Fets 7,54-59), i descobrir en la figura del fuster de Natzaret la identitat de qui confereix sentit ple a la nostra vida (Fets 15,11).

Notem un detall important. Pau perseguia els cristians, però la veu afirma: “Jo som Jesús, a qui tu persegueixes” (Fets 9,5). Pau perseguia l’Església, però Jesús li assegura que el persegueix a Ell mateix. El text identifica Jesús amb la comunitat cristiana perseguida. Aqueixes paraules del Senyor marcaran per sempre la vida de Pau. La comunitat cristiana perseguida per la fidelitat al Senyor no és un grup entre d’altres, sinó el Cos de Crist, el lloc privilegiat on batega la presència salvadora de Jesús ressuscitat (cf. Rom 12,1-8).

El si de la comunitat cristiana i els successos del món són els llocs privilegiats on experimentam la presència de Jesús que ens converteix en deixebles seus (1Cor 12,12-31). Els qui acompanyaven Pau l’ajudaren a aixecar-se i el conduïren a Damasc. En arribar a la ciutat, la comunitat representada per Ananies acollí Pau i el convertí en germà (Fets 9,10-18).

2n. La predicació a Atenes (Fets 17,16-32)

Camí de Damasc, Pau experimentà la manera en què Déu modelava la seva vida. El Senyor s’ha avançat a parlar-li i l’ha introduït en l’Església; però la veu del Senyor és exigent, afegeix: “Aquest és un instrument elegit per a portar el meu nom a totes les nacions, als seus governants, i al poble d’Israel”; i encara insisteix: “Jo li mostraré el que haurà de patir pel meu nom” (Fets 9,15-16). Pau es llança a ser testimoni de Jesús, però encara ha d’aprendre que la vivència evangèlica implica la contradicció i el sofriment. La predicació a la ciutat d’Atenes li ensenyarà la lliçó i constituirà el segon moment en què Déu forjarà les entreteles de la seva vida.

Detinguem-nos un instant per fixar-nos en la forma en què el llibre dels Fets descriu l’estil de vida dels habitants d’Atenes: “Tots els atenesos i els estrangers que hi vivien no tenien altre passatemps que parlar sobre les darreres novetats” (Fets 17,21). Pau dialoga, devora l’Areòpag, amb els filòsofs epicuris i estoics que l’escolten només per curiositat i ganes d’entretenir-se.

Mentre Pau comenta algunes dades sobre Jesús els filòsofs escolten atents. No obstant això, quan anuncia que Jesús viu i actua en la vida de cada persona, es posen a riure i es burlen de l'apòstol (Fets 17,31).

La disputa d'Atenes ensenya a Pau que l'Evangelí és molt més que una teoria brillant per a distreure l'ànim en temps de lleure. L'Evangelí constitueix un estil de vida que passa per la creu.

Després de l'experiència d'Atenes, quan Pau parli de Jesús, no dissertarà sobre una caricatura de Jesús, fàcil i ensucrada, que satisfà l'expectativa de l'entreteniment. Pau dirà convençut: "Nosaltres predicam un Crist crucificat, que és escàndol per als jueus i follia per als pagans; mes per als qui han estat cridats, es tracta d'un Crist que és força de Déu i *saviesa de Déu*" (1Cor 1,23-24).

La decisió de ser testimoni de Crist passa per la contradicció i el conflicte amb els qui exerceixen el poder opressor, sembren la injustícia i manipulen la Paraula de Déu. La vida de Pau es converteix d'aqueixa manera en testimoni de Crist. Jugant amb el model catequètic, podríem dir que quan demanaven a Pau: "Quin testimoni dones de Crist?"; no responia dient "mirau la quantitat de cartes que he escrit, o fixau-vos quants d'admiradors tenc" com haurien dit, segurament, els filòsofs d'Atenes.

Pau responia dient: "Cinc vegades he rebut dels jueus els trenta-nou assots; tres vegades he estat assotat amb vares, una vegada apedregat, tres he naufragat; he passat un dia i una nit a la deriva a la mar [...], els viatges han estat incomptables; amb perills en travessar rius, perills provinents d'assaltadors, dels meus compatriotes i dels pagans [...], sovint nits sense dormir, molts de dies sense menjar, passant fred i nuesa" (2Cor 11,18-30). Tota aqueixa tasca sacrificada la realitzava Pau pel seu zel a favor de les Esglésies que havia fundat, deia l'apòstol: "La preocupació diària que suposa la sol·licitud per totes les Esglésies" (2Cor 11,28).

L'amor apassionat de Pau consistia a fer créixer les comunitats cristianes; i a favor d'aquesta causa no escatimava cap esforç. Sabia que en el cor de les comunitats batejava la presència del Senyor ressuscitat.

Pau, camí de Damasc, cregué en el Senyor; i de llavors ençà, Jesús de Natzaret es convertí en la llum definitiva que il·luminà per sempre la vida de l'apòstol. Predicant als atenesos experimentà que el cristianisme no és una il·lusió adolescent, sinó la vivència de l'amor que travessa el llindar de la creu. Pau transmet el testimoni cristià, que és capaç de contagiar la certesa que el més important de la vida és adonar-nos de tot el que Déu fa per nosaltres. Pau experimentà que quan l'amor travessa la creu és quan la vida cristiana reflecteix feelment el rostre de Jesús de Natzaret, i aquesta és la saviesa de Déu (1Cor 1,23-24).

Alguns ecos de la filosofia clàssica que traspuen en el discurs de Pau a l'Areòpag d'Atenes. La falsa creença segons la qual Déu viu tancat en els temples (17,24a; Plutarc: *Mor.* 1034b; Lucreci: *De Sacrif.* 11). La transcendència absoluta de Déu respecte de l'ésser humà (17,24b; Plutarc: *Mor.* 1052a; Plató: *Tim.* 33-34; Sèneca: *Epist.* 95,47). La referència a Déu com aquell en qui vivim, ens movem i som (17,28^a; Plató: *Tim.* 37c; Plutarc: *Mor.* 477). La transcripció de la primera meitat d'un hexàmetre del poeta Arat (17,28b; Arat: *Faenomenon.* 5; al·lusió indirecta a Cleantes: *Fragm.* 537). L'al·lusió als déus desconeputs (*Pausanias*, I 1,14). La certesa que Déu ha sembrat una llavor en el cor de l'home perquè pugui intuir l'essència divina (17,27; Dió de Prusa: *Or.* XIII 28-30; Sèneca: *Espiat.* 41,1). La crítica contra el culte idòlatric (17,29; Pulcra: *Mor.* 167; Màxim de Tir: X).

2. Quin tipus de saviesa transmet la Carta als Romans?

La saviesa de Pau és la saviesa de Déu: “Nosaltres predicam un Crist crucificat, que és escàndol per als jueus i follia per als pagans; mes per als que han estat cridats, es tracta d'un Crist que és força de Déu i saviesa de Déu” (1Cor 1,23-24).

La saviesa de Déu apareix reflectida en els escrits de l'apòstol. La majoria d'estudiosos de l'obra de Pau divideix les cartes en dos grups. Per una part, hi ha les “cartes protopaulines” nascudes de la ploma del mateix Pau: la primera als Tessalonicencs, les dues als Corintis, les remeses als Gàlates i als Romans, la carta als Filipencs, i la dirigida a Filèmon. Per altra banda, las anomenades “cartes deuteropaulines” haurien estat escrites, segons l'opinió majoritària dels comentaristes, després de la mort de Pau per deixebles seus anònims vinculats a les comunitats fundades per l'apòstol dels gentils. Aqueixes són: segona als Tessalonicencs, Colossesos, Efesis, primera i segona de Timoteu, i l'epístola a Titus.

La carta als Romans és la més extensa; potser el capítol 16 formàs part d'una segona carta afegida posteriorment al contingut de la primera. Pau realitzà una col·lecta entre les Esglésies nascudes en el món pagà per socórrer la comunitat de Jerusalem. Un poc abans de partir cap a la Ciutat Santa, Pau redactà la carta als Romans des de Corint, urbs on residia (anys 54-57). En la seva carta, Pau recapitula i sintetitza el seu pensament, però també diàloga amb la comunitat romana amb la intenció de reconduir-la per la senda evangèlica.

L'apòstol es dirigeix als romans amb gran delicadesa: “Els qui estau a Roma heu estat elegits amorosament per Déu per a constituir el seu poble” (Rom 1,7). La ciutat de Roma entorn dels anys 54-57 comptava prop d'un milió d'habitants de tota raça i condició. La població jueva resident a Roma

estava constituïda per persones de totes les categories socials; però el col·lectiu més nombrós estava integrat per esclaus, lliberts i estrangers residents, amb una capacitat econòmica i cultural baixa.

La proclamació de l'Evangelí arribà prest a Roma. Segurament alguns jueus procedents de Palestina iniciaren les primeres comunitats; i sembla que el cristianisme s'espargí ràpidament entre els jueus. Dos detalls evidencien la importància de la comunitat cristiana. D'una banda, l'arqueologia ha tret a llum la làpida funerària d'una matrona romana cristiana enterrada l'any 43. D'una altra, coneixem l'edicte de l'emperador Claudi pel qual decidí expulsar els jueus de Roma tal volta alarmat pels conflictes sorgits entre els jueus i els qui ja llavors s'havien fet cristians (Fets 18,2). Des del moment de l'expulsió, les comunitats cristianes deixaren de ser dirigides pels feels procedents del judaisme i començaren a rebre l'orientació dels cristians procedents del paganisme.

Després de l'any 54, el decret de Claudi deixà d'aplicar-se amb rigor, molts de cristians pogueren tornar a Roma incorporant-se a les comunitats que abans s'havien vist en la necessitat d'abandonar. En reintegrar-se en les comunitats d'origen, advertiren que estaven bàsicament formades per cristians convertits del paganisme, els que no hagueren d'abandonar Roma quan es promulgà l'edicte de Claudi.

Els cristians d'origen jueu havien dirigit les comunitats cristianes fins a la publicació del decret de Claudi; però ara, en tornar a Roma, se'n temeren que les comunitats eren regides per cristians procedents del paganisme. Aleshores esclataren els problemes. L'entesa entre els cristians provinents de la religió jueva i els del món pagà fou difícil. Els judeocristians desitjaven imposar-se sobre els paganocristians. Pau, conscient de les dificultats, escrigué als cristians romans una carta extensa, amb una intenció doble. Per una part, desitja calmar les tensions entre tots dos grups cristians; i, per l'altra, desitja exposar a la comunitat romana una síntesi ordenada i serena de la fe cristiana.

No obstant això, encara podem percebre una tercera motivació en la carta de Pau: la gran passió missionera de l'apòstol. Pau, que fins a finals de l'any 57 ha desenvolupat la tasca evangelitzadora en la zona del Mediterrani Oriental, creu que ha arribat l'hora d'eixamplar l'horitzó missioner fins al punt que desitja arribar a Hispània (Rom 15,24).

La decisió d'arribar a Hispània implicava la necessitat de fer escala a Roma. Quan l'apòstol hi arribàs, els cristians de l'Urbs ja haurien tingut ocasió de llegir la carta que els havia escrit; d'aquesta manera Pau podria comentar amb els cristians romans els punts essencials de la doctrina i encoratjar i corregir el funcionament de la comunitat.

Tanmateix, a pesar de l'impuls missioner, sap que el projecte que l'impulsa a visitar Hispània ha d'esperar, ja que abans d'embarcar-se cap a Occident

li urgeix arribar a Jerusalem i entregar-hi la col·lecta replegada en favor de l'Església mare (Rom 15,25-32).

La carta als Romans mostra la maduresa teològica de l'apòstol i la seva habilitat literària. Pau, entregat a l'ideal religiós, carrega el contingut de la carta amb himnes (Rom 11,33-36), catequesis (Rom 12,9-21), sèries encadenades de textos bíblics (Rom 15,9-13), comentaris a la Sagrada Escripura (Rom 13,8-10), etc. Literàriament utilitza les tècniques hebrees i també la retòrica clàssica, especialment l'antítesi i la diatriba. El contingut teològic, entreteixit amb un estil elegant, confereix a la carta una gran brillantor i una enorme profunditat.

La carta comença amb la salutació inicial, l'acció de gràcies i l'expressió del desig de l'apòstol de visitar la comunitat de Roma (Rom 1,1-15).

A continuació, trobam una llarga secció de contingut teològic (Rom 1,16-11,36) que desenvolupa el tema central de la carta: "No m'empegueesc de l'evangeli, que és la força de Déu perquè se salvi tot el qui hi creu, tant si és jueu com si no. Perquè en ell (Jesús) es manifesta la força salvadora de Déu a través d'una fe en continu creixement, com diu l'Escripura: 'Qui assolosqui la salvació per la fe, aquest viurà'" (Rom 1,16-17).

Amb la intenció de comprendre el sentit de Rom 1,16-17 tornem per un moment enrere en l'orde de l'exposició. Al principi, la comunitat romana estava constituïda per cristians procedents del judaisme; per tant, és possible afirmar que l'assemblea estava aferrada al compliment de les normes legals del judaisme. Tal volta, en qualche moment, arribà a donar més importància al compliment de les normes externes que a la fidelitat al mateix Evangeli. Les normes de la Llei jueva, quant a la pràctica habitual, tendien a ser externes: rentar bé plats i olles, purificar-se les mans rentant-les reiteradament, o pagar el delme de la menta i l'herba-sana amb gran escrupolositat.

L'edicte de Claudi forçà la fuga de Roma dels jueus, devora els jueus també hagueren d'abandonar la ciutat molts de cristians d'origen jueu; per aquesta raó, com dèiem abans, la comunitat cristiana de Roma passà a ser formada majoritàriament per cristians procedents del paganisme. Aquests, per desconèixer l'aplicació precisa de la legislació jueva, donaven menys importància al compliment dels preceptes externs i atorgaven tota la rellevància a la Bona Nova del Senyor. La comunitat anà centrant la seva vida entorn de la fe en Jesús i obviant la pràctica externa de la Llei.

Emperò, quan els jueus expulsats per Claudi tornaren a Roma, també tornaren amb ells els cristians convertits des del judaisme. Trobaren una comunitat distinta a la que havien deixat, dominada, com també hem tingut ocasió d'exposar, per cristians procedents del paganisme; els paganocristians descuraven les minúcies rituals de la legislació mosaica, perquè la desconeixien en gran part. Els judeocristians que havien tornat a Roma desitjaren

restablir les coses en l'estadi anterior afavorint, amb gran ímpetu, el compliment de les normes legals.

Abans de continuar l'exposició, cal deixar clara una qüestió: tant els judeocristians com els paganocristians tenien assentada la fe en Crist Jesús, l'únic salvador. Malgrat això, els judeocristians, els dirigents de l'Església romana fins a la publicació de l'edicte de Claudi, conferien una importància enorme a l'observança de les tradicions mosaïques, mentre que els cristians procedents del paganisme, desconixedors de la Llei hebrea, no donaven importància a l'observança de les múltiples normes culturals de la religiositat jueva.

La disparitat de criteris entre judeocristians i paganocristians provocà una crisi en la comunitat, tan forta que quasi provocà la ruptura de l'Església. Pau prengué la línia dels paganocristians, però amb una bona dosi de realisme sabé mitigar el furor dels judeocristians contra els paganocristians. L'apòstol afirmà que allò decisiu no és el compliment de les obres de la Llei, sinó la fe en Jesús. Reitera l'apòstol que només trobarà el sentit de la vida cristiana el qui depositi plenament la confiança en Jesús, al marge del compliment de les normes externes de la Llei jueva; diu Pau: "Però ara, amb independència de la llei, s'ha manifestat la força salvadora de Déu testimoniada per la llei i els profetes" (Rom 3,21).

Pau sosté la primacia de la fe sobre la llei: "Amb independència de la llei, s'ha manifestat la força salvadora de Déu" (Rom 3,21a). No obstant això, l'apòstol recorda que l'Antiga Aliança no ha estat inútil, ja que la força salvadora de Déu ha estat "testimoniada per la llei i els profetes" (Rom 3,21b).

Una volta confirmada la fe en Jesús com a eix de la vida cristiana, la Carta als Romans s'endinsa en una nova secció de tipus exhortatiu (Rom 12,1-15,13). Pau aclarirà que la fe no es redueix a un contingut teòric ni al rebuig de les normes del judaisme. La fe en Jesús es manifesta en la vivència de l'amor. La fe adquireix l'aspecte de l'amor. Pau proposa a la comunitat l'inici d'una nova vida, basada en la fe incondicional en Jesús i en la capacitat de contagiar l'amor de l'Evangeli: "Els preceptes [...] es resumeixen en aquest: 'Estimaràs el proïsme com a tu mateix.' El que estima no fa mal al proïsme; en resum, l'amor és la plenitud de la llei" (Rom 13,9).

Pau continua la carta relatant els seus projectes missioners i el seu interès per visitar les comunitats que havia fundat (Rom 15,1-32). Conclou l'epístola amb un capítol de salutacions (Rom 16,1-24) i una pregària de lloança (Rom 16,25-27).

La saviesa de Déu que exigia Pau als Corintis (1Cor 1,23-24) s'explicita en la carta als Romans. Viure la saviesa de Déu és creure fermament que el sentit de la nostra vida se sosté en les bones mans de Jesús de Natzaret i en la decisió convençuda de sembrar en tot el món la força transformadora de l'amor cristià.

3. La saviesa de Déu: la nova vida en Crist

Endinsem-nos ara en un episodi significatiu de la Carta als Romans que explica, amb gran claredat, el contingut de la saviesa cristiana. Començarem llegint-ne el text i després ens introduïrem en el contingut espiritual i teològic.

A. Lectura de Rom 12,9-21

Que el vostre amor no sigui una farsa; avorriu les coses dolentes i abraçau-vos a les bones. Estimau-vos de bon de veres uns als altres com a germans i sigueu rivals en l'estimació mútua. No sigueu peresosos per a l'esforç; manteniu-vos fervorosos i prompts per al servei del Senyor. Viviu alegres per l'esperança, sigueu pacients en la tribulació i perseverants en l'oració. Compartiu les necessitats dels creients; practicau l'hospitalitat. Beneïu els qui us persegueixen; beneïu, no maleïu. Alegrau-vos amb els qui s'alegren; plorau amb els qui ploren. Viviu en harmonia uns amb els altres i no sigueu altius, ans bé posau-vos al nivell dels senzills. I no sigueu autosuficients.

No torneu a ningú mal per mal; procurau fer el bé davant tots els homes. Feu tot el possible, tant com pugueu per part vostra, per viure en pau amb tots. No prengueu la justícia per la vostra mà, benvolguts meus, sinó deixau que Déu castigui, perquè diu l'Escriptura: "A mi em toca de fer justícia; jo donaré a cadascú el que es mereix". És això que diu el Senyor. Per tant, "si el teu enemic té fam, dóna-li menjar; si té set, dóna-li beure". Actuant així, faràs que torni vermell d'empeguèit.

No et deixis vèncer pel mal; ans bé, venç el mal a força de bé.

B. Comentari

La segona part de la Carta als Romans (Rom 1,16-11,36) insisteix en la necessitat de centrar la vida cristiana en la fe en Jesús Ressuscitat i no a abaixar-la vers la servitud a les normes de la llei. Ara bé, Pau no presenta la fe com un conjunt teòric estrany al caminar de l'existència humana. En la tercera part de la carta (Rom 15,14-16,27), insisteix en la necessitat d'expressar la fe mitjançant la vivència de l'amor. El contingut de Rom 12,9-21 revela les normes de conducta que fan possible que la fe es concreti en l'experiència de l'amor cristià.

Els consells de Rom 12,9-21 confereixen la saviesa de Déu a qui els practica de forma convençuda (1Cor 1,23-24). Com exposa la teologia de l'AT, el savi desenvolupa sis actituds que en possibiliten el creixement humà i el compromís social: la consciència de ser qualcú limitat; el sentiment de la responsabilitat; la capacitat de pensar, de pregar i d'estimar; la consciència de pertànyer a una comunitat concreta; el desig d'encarrilar la vida en el projecte de Déu; i la intuïció i després la certesa que el destí final de la vida reposa en les

bones mans de Déu per tota l'eternitat. Vegem succintament les referències amb què Rom 12,9-21 al·ludeix a la saviesa latent en la Sagrada Escripura.

L'apòstol afirma la necessitat de fer el bé a tots, "procurau fer el bé davant tots els homes" (Rom 12,17). Ara bé, Pau es mostra prou realista i percep la limitació humana en la pràctica de la bondat, sap que no sempre podem acontentar-los a tots i per això diu: "Feu tot el possible, tant com pugueu per part vostra, per viure en pau amb tots" (Rom 12,18).

La responsabilitat implica dues coses. Per una part, suposa un estil de vida semblant al dels profetes, és a dir, la decisió de sembrar l'amor per la vida i l'afany per la pràctica de la justícia en el nostre entorn; Pau aprofundeix en aquest aspecte: "Que el vostre amor no sigui una farsa; avorriu les coses dolentes i abraçau-vos a les bones" (Rom 12,9). Per l'altra, la responsabilitat implica la decisió de voler viure com un savi, saber observar en la naturalesa i en la societat el batec del projecte de Déu i, com a conseqüència de l'observació, adquirir el compromís de sembrar la llavor del Regne; per això afirma l'apòstol: "No sigueu peresosos per a l'esforç; manteniu-vos fervorosos i promptes per al servei del Senyor" (Rom 12,11).

El ser humà és espiritual per excel·lència (Rom 2,14-16). Viure espiritualment implica desenvolupar la capacitat de pensar, pregar i estimar. La capacitat de pensar es desenvolupa des de dues perspectives.

D'un costat, suposa la decisió d'adquirir un notable sentit crític, una notòria capacitat de discernir; ara bé, només discerneix les situacions personals i socials qui sap distanciar-se'n i té la humilitat suficient per a demanar consell a qui amb solvència pugui donar-n'hi. Per això Pau comenta la necessitat de distanciar-se del món i adquirir un pensament propi: "No et deixis vèncer pel mal; ans bé, venç el mal a força de bé" (Rom 12,21).

De l'altre, la capacitat de pensar requereix assossec, paciència i reflexió: "Sigueu pacients en la tribulació i perseverants en l'oració" (Rom 12,12).

La vivència de l'amor és el tret rellevant de Rom 12,9-21. L'amor ha de manifestar-se en el si de la comunitat cristiana: "Compartiu les necessitats dels creients; practicaeu l'hospitalitat" (Rom 12,13). Això no obstant, el text recalca l'aspecte més difícil de l'amor i per això el més compromès, l'amor als enemics: "Si el teu enemic té fam, dona-li menjar; si té set, dona-li beure" (Rom 12,20). L'apòstol recull les sentències que exposa en el seu escrit del fèrtil camp que constitueix el llibre dels Proverbis (Prov 25,21).

Pau recorda a la comunitat la força essencial que confereix la pregària. L'apòstol insisteix en l'oració: "Sigueu perseverants en l'oració [...] Beneïu els qui us persegueixen" (Rom 12,12.14).

Les normes pràctiques sobre la vivència de l'amor no es limiten a l'interès privat de cada cristià, sinó que s'han de viure en el si de la comunitat i en l'entorn social. L'episodi contingut a Rom 12,9-21 refereix la vivència de l'amor en el si comunitari; i l'episodi següent, Rom 13,1-14, extrapola la pràc-

tica de l'amor a l'àmbit social, on la comunitat cristiana ha de ser testimoni de Crist.

L'apòstol sap que la vida cristiana ha d'encarrilar-se en el projecte de Déu; per això diu: "No prengueu la justícia per la vostra mà, benvolguts meus, sinó deixau que Déu castigui, perquè diu l'Escriptura: 'A mi em toca de fer justícia; jo donaré a cadascú el que es mereix.' Es això que diu el Senyor" (Rom 12,19). [Podríem traduir "castigui" per "actui"; en el sentit de "deixar que Déu actui per a posar cada cosa al seu lloc"]. La nostra missió no és fer justícia amb la pròpia mà, sinó el compromís d'estar atents a la nostra conducta (Rom 14,12), i comprometre'ns en la transformació cristiana del món (Rom 13,8-14).

La vida cristiana no persegueix l'èxit efímer, sinó la victòria final. L'home feel està cridat a viure en les mans de Déu. En aquest sentit la carta està plena de mirades envers la transcendència i remet constantment a la vida en plenitud: "Perquè si hem estat empeltats en Crist a través d'una mort semblant a la seva, també en compartirem la resurrecció [...] Déu ofereix com a do la vida eterna per mitjà de Crist Jesús, nostre Senyor" (Rom 6, 5.23).

Des de l'òptica cristiana l'Antic Testament desemboca en el Nou Testament. Pau sintetitza a Rom 12,9-21 la saviesa de l'Antiga Llei, però centrant-la en Crist. La saviesa no s'assoleix només contemplant el batec del món com a imatge del batec de Déu, sinó, sobretot, contemplant Jesús mort i ressuscitat, l'únic que omple de sentit i curulla de saviesa la vida humana.

4. Síntesi final i al·lusió a l'Antic Testament

L'Antic Testament revela com la Saviesa orienta la vida del ser humà envers la certesa de saber-se segur en les mans de Déu (Sav 3,1).

El llibre dels Proverbis presenta la saviesa rere la figura de "Dona Saviesa", i ens convida a deixar-nos guiar per ella. Conduït per "Dona Saviesa", l'home topa amb la realitat del patiment que batega en el llibre de Job. Davant la prova del dolor, "Dona Saviesa" recorda que el sofriment pot ser una ocasió privilegiada per a l'encontre personal amb el Senyor.

La presència de Déu no aflora només en el sofriment, sinó en tota circumstància de la vida. Per aqueix motiu, l'Eclesiastès sosté que tot té el seu moment i el seu temps (Ecl 3,1); afirma que en el fons de tota situació humana pot glatir la presència de Déu, encara que sigui de forma callada i incompreensible.

La certesa de la presència divina en el caminar de la vida, mou l'autor del llibre de l'Eclesiàstic a oferir multitud de consells per a practicar la Llei en qualsevol situació. Finalment, el llibre de la Saviesa descriu la meta on es dirigeix l'existència del savi. El savi es compromet en la lluita per la justícia

(Sav 2,12), gaudeix d'un esperit intel·ligent (Sav 7,22-23), i sap que la seva meta és viure per sempre en el si de Déu (Sav 3,1).

Tanmateix, la Saviesa de l'Antic Testament desemboca en la figura de Jesús de Natzaret, revelat en la Nova Aliança: "Moltes vegades i de moltes maneres parlà Déu antigament als nostres pares [...], ara en aquest moment final ens ha parlat pel seu Fill, a qui ha constituït hereu de totes les coses i pel qual ha fet també l'univers" (Hb 1,1-2).

El Senyor es revelà a Pau per constituir-lo en el testimoni feal de la saviesa de Déu; per això diu l'apòstol: "Nosaltres predicam un Crist crucificat, que és escàndol per als jueus i follia per als pagans. Més per als que han estat cridats, siguin jueus o grecs, es tracta d'un Crist que és força de Déu i saviesa de Déu" (1Cor 1,23-24).

Pau aprengué la saviesa de Déu en dues ocasions privilegiades. Camí de Damasc cregué en el Senyor; llavors Jesús es convertí en la llum que il·luminà la seva existència (Fets 9,1-9). Predicant a Atenes, experimentà que el cristianisme rau en la vivència de l'amor que transcendeix la fosca de la creu (Fets 17,16-34). Totes dues experiències provocaran que Pau centri la vida en la fe en Jesús ressuscitat, i des de la fe proposi la vivència de l'amor com a manifestació de la fe vertadera (Rom 12,9-21).

Bibliografia

La bibliografia sobre Pau i els seus escrits és immensa, en ressenyam algunes obres que poden ajudar el lector a aprofundir en la vida i el missatge de l'apòstol dels gentils.

Pablo, mensajero del Evangelio, ed. Paulinas, Madrid 2008. Fulletó molt breu que exposa la personalitat de Pau i les línies mestres de la seva teologia.

S. BENETTI, *Pablo y su mensaje*, ed. Paulinas, Madrid 2007. Obra que emmarca la vida de Pau en el context històric i social que li tocà viure; exposa també amb claredat i senzillesa el contingut de les Cartes.

S. CARRILLO ALDAY, *Pablo, apóstol de Cristo: su vida y sus epístolas*, ed. Verbo Divino. Estella 2006. El llibre comenta des de la perspectiva literària i teològica el contingut de les Cartes paulines; relaciona prou bé la descripció de la vida de l'apòstol amb la teologia de les Cartes; al·ludeix a l'experiència personal de Pau tal com apareix al llibre dels Fets dels Apòstols.

La Casa de la Biblia, *Llamados a la libertad; guía para una lectura comunitaria de Romanos, Gálatas, Filipenses y Filemón*, ed. Verbo Divino, Estella 2007. L'obra està dissenyada per a la pràctica de la *lectio divina*, tant a nivell personal com comunitari. Consta de dos volums breus: el més gros serveix

de base a l'animador del grup de *lectio divina*, el petit és el llibre que utilitza cadascun dels membres.

F. PASTOR-RAMOS, *1 Corintios*, ed. PPC. Estudi panoràmic de la 1a Carta als Corintis, dissenyat per a l'estudi personal i comunitari.

SÁNCHEZ BOSCH, *Escritos paulinos*, ed. Verbo Divino. Llibre voluminós i erudit sobre la personalitat i la teologia de sant Pau.

BENET XVI, *Pablo de Tarso, el Apóstol de las gentes*, ed. Paulinas, Madrid 2008. Recull les exhortacions del Papa referents a l'Any Paulí; conté una síntesi molt clara de la figura i el pensament de sant Pau.

U. VANNI, *Acoger el Espíritu; según san Pablo y san Juan*, ed. Paulinas, Madrid 2008. Llibre breu sobre l'espiritualitat paulina i la joànica. Molt interessant per a l'oració i la reflexió, tant personal com en grup.

A. PAVÍA, *Llamada y misión de Pablo: Señor, ¿qué quieres que haga?*, ed. Paulinas, Madrid 2008. Descriu la personalitat de Pau i el contingut teològic de les Cartes; agradable i profund.

B. MAGGIONI, *El Dios de Pablo, y el Evangelio de la gracia*, ed. Paulinas, Madrid 2008. Ofereix un esbós de la personalitat de Pau; descriu des de la perspectiva espiritual i sociològica l'entitat de les comunitats cristianes que fundà Pau; aprofundeix en les Cartes, es concentra en aspectes concrets de la teologia paulina: la creu, la caritat, el do de l'Esperit, etc.

G. BIGUZZI, *Pablo, comunicador: entre interculturalidad y globalización*, ed. Paulinas, Madrid 2008. Pau és el primer gran comunicador del cristianisme, i també el més ambiciós: cap altre missioner del cristianisme primitiu no es posà metes tan llunyanes en la seva missió evangèlica. Gràcies a la seva missió, el cristianisme assoleix una dimensió vertaderament universal.